

1. DATOS IDENTIFICATIVOS DA DISCIPLINA	
CÓDIGO	
MATERIA	Deseño / Prácticas de Escenografía
DISCIPLINA	Iluminación III
TITULACIÓN	Titulación Superior en Arte dramática
ESPECIALIDADE	Escenografía
ITINERARIO	
CURSO	3º
CRÉDITOS ECTS	5 (2+3)
CARÁCTER	Obrigatorio
DEPARTAMENTO	Escenografía
CENTRO	ESAD de Galicia
COORDINADORA	Alejandra Montemayor Suárez
DOCENTE	Nome e apelidos: Alejandra Montemayor Suárez Horario titorías: http://www.esadgalicia.com/spa/profesorado.php?id=2&tit=Titor%EDas Contacto: diasdeluz@gmail.com / alejandra.montemayor@edu.xunta.es
DESCRIBIÓN	Coñecemento dos principios formais do linguaxe da iluminación. A dramaturxia da luz. Fundamentos do deseño de iluminación e a súa aplicación práctica. Coñecemento e experimentación do método de traballo.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Aconsellanse os acadados nas materias de Iluminación I, Iluminación II, Deseño Asistido por Ordenador I e II e as materias de Espazo Escénico.
LINGUA EN QUE SE IMPARTE	Galego X Castelán X Inglés
2. COMPETENCIAS	
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS DA DISCIPLINA	
T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T2	Recoller información significativa, analizala, sintetizala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T6	Realizar autocrítica cara o propio desempeño profesional e interpersonal.
T7	Utilizar as habilidades comunicativas e a crítica construtiva no traballo en equipo.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
T13	Buscar a excelencia e a calidade na súa actividade profesional.
COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN	
X1	Fomentar a autonomía e autorregulación no ámbito do coñecemento, as emocións, as actitudes e as condutas, mostrando independencia na recollida, análise e síntese da información, no desenvolvemento de ideas e argumentos dunha forma crítica e na súa capacidade para a propia motivación e a organización nos procesos creativos.
X3	Potenciar a conciencia crítica, aplicando unha visión crítica construtiva ao traballo propio e ao dos demais, e desenvolvendo unha ética profesional que estableza unha relación adecuada entre os medios que utiliza e os fins que persegue.

X5	Fomentar a expresión e a creación persoal, integrando os coñecementos teóricos, técnicos e prácticos adquiridos; mostrando sinceridade, responsabilidade e xenerosidade no proceso creativo; asumindo o risco, tolerando o fracaso e valorando de maneira equilibrada o éxito social.
X6	Desenvolver unha metodoloxía de traballo, estudo e investigación encamiñada á autoformación na propia disciplina, procurando ámbitos axeitados para a formación continuada e para adaptarse a diversas situacións, especialmente ás derivadas da evolución da súa profesión.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE

EE1	Concibir as ideas e propostas que fundamentan a creación do deseño, explorando a dinámica do espazo, do corpo e da luz, valorando as súas propiedades representativas e a súa calidade estética.
EE2	Proxectar a composición do deseño a través do uso do coñecemento dos procedementos técnicos e de representación.
EE5	Estudar para concibir e fundamentar o proceso creativo persoal, tanto no que se refire ás metodoloxías de traballo como á renovación estética.

3. OBXECTIVOS DA DISCIPLINA

COMPETENCIAS VINCULADAS

1. Comprender, valorar e desenvolver os obxectivos dun deseño de iluminación salientando a diferenza entre iluminar e alumear.	T2, T3 , X1, X5, EE1.
2. Entender a importancia da coherencia estética na globalidade do proxecto de deseño de iluminación.	T2, T3, T13, EE1.
3. Recoñecer a luz como posuidora dunha dramaturxia propia.	T2, T3, X1, EE1.
4. Aprender analizar a iluminación en diferentes eidos tales como o teatro, a pintura, o cinema, a arquitectura e ser quen de valorar os puntos transversais a todos eles que poden enriquecer un deseño de iluminación.	T2, T8, X1, X6, EE1, EE5.
5. Ser quen de xerar diferentes ambientacións a través da iluminación a partires dunha idea determinada.	T2, T3, X5, EE1.
6. Entender a luz como un elemento máis do espazo escénico que cómpre ter en conta dende o inicio e na globalidade no proceso de deseño dun espectáculo.	T1, T2, T3, T7, EE2.
7. Saber transmitir a idea que se ten das diferentes ambientacións que se pretender xerar por medio de documentación gráfica.	T6, T7, T8.
8. Ser quen de aproveitar a iluminación para optimizar o volume dos corpos, a tridimensionalidade do espazo e xerar diferentes ambientacións partindo dunha mesma escenografía.	T1, T2, T3, X5, EE1, EE2.
9. Ser quen de adaptar unha metodoloxía de traballo axeitada para cada proxecto.	T1, T2, T3, T6, T8, T13, X1, X3, X6, EE1, EE2, EE5.

4. CONTIDOS

TEMAS	SUBTEMAS	HORAS
1. O deseñador de iluminación	1.1. A figura do deseñador de iluminación. 1.1.1. Os diferentes eidos de traballo do <i>Lighting Designer</i> . 1.1.2. As competencias do iluminador no eido teatral.	2
2. Achegamento aos obxectivos do deseño de iluminación.	2.1. As pretensións do deseño de iluminación. 2.1.1. A xeración da ambientación axeitada para cada montaxe. 2.1.2. A composición do espazo. 2.1.3. A influencia sobre as emocións do espectador. 2.1.4. Dirixir a mirada do espectador. 2.1.5. O modelado dos corpos e os obxectos.	18

3. A estética do deseño.	3.1. A importancia da coherencia estética da luz ao longo de toda a representación. 3.2. As diferentes estéticas nas que basear o proxecto de iluminación 3.2.1. A luz narrativa, realista e impresionista. 3.2.2. A luz expresionista. 3.2.3. A luz como concepto. 3.2.5. Outras estéticas da luz. 3.2.6. A mestura entre varias estéticas.	20
4. A dramaturxia da luz.	4.1. Mestres e mestras da luz. 4.2. O discurso narrativo propio da luz. 4.2.1. A diferenza entre iluminar e alumear. 4.2.2. A luz narradora de historias. 4.2.3. A luz como medio de expresión. 4.2.4. A luz e a sombra como elementos dramáticos. 4.2.5. A dramaturxia da luz en relación co resto das dramaturxias do espazo escénico. 4.2. A luz en diferentes eidos. 4.2.1 O que conta ou expresa a luz no teatro, na pintura, no cinema e na arquitectura.	18
5. Achegamento ao primeiros pasos no proceso de deseño.	5.1. Aspectos a ter en conta dende a primeira lectura. 5.2. A documentación gráfica precisa: a procura dos referentes visuais. 5.3. Achegamento á elección da estética da luz. 5.3. A visión global da montaxe. 5.3.1. A adecuación entre o traballo do director/a, do escenógrafo/a e do figurinista. 5.3.2. A luz como compoñedora do espazo escénico. 5.3.3. A influencia da luz sobre a escenografía e o vestiario.	18
6. O que pensan algúns iluminadores da luz.	6.1. Lectura e análise de textos senlleiros, entrevistas e do traballo dalgúns iluminadores en diferentes eidos e épocas.	14
TOTAL HORAS		90

5. PLANIFICACIÓN DOCENTE

Actividade / Número de horas	Presencial (horas)	Non presencial (horas)	Total
Exposición maxistral	12	4	16
Exposición práctico-teórica	7	8	15
Práctica individual	16	16	32
Práctica colectiva	15	12	27
Titorías individuais	4		4
Actividades de avaliación. Probas	36	20	56
TOTAL	90	60	150
PORCENTAXE	60%	40%	

6. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍAS DE ENSINANZA E APRENDIZAXE

Actividades	Descrición	
Exposición maxistral	Exposicións por parte da docente dos coñecementos teóricos precisos para o desenvolvemento da práctica da iluminación teatral. Apoiaranse con material audiovisual que se entregará posteriormente ao alumnado para a súa revisión e/ o consulta.	
Exposición práctico-teórica	Realizacións prácticas que posibiliten unha mellor comprensión; farase unha práctica ao mesmo tempo que o docente indica as directrices teóricas.	
Práctica individual	Práctica nas que os/as alumnos/as traballarán sobre un proxecto persoal, dirixidos/as pola profesora.	
Práctica colectiva	Prácticas no teatro nas que se investigarán de xeito práctico o aprendido nas exposicións da docente e as propostas dos/as alumnos/as mediante diversos exercicios. En cada sesión levarase a cabo a proposta dunha persoa, quen para realizala contará co apoio do resto do grupo.	
Tutorías individuais	Nas que os/as alumnos/as afondarán sobre o desenvolvemento dos seus traballos persoais.	
Actividades de avaliación. Probas	Nas que o/a alumno/a amosará os resultados do seu traballo persoal.	
7. ATENCIÓN PERSONALIZADA		
Seguimento	Farase un seguimento personalizado tanto nas prácticas avaliáveis como nas non avaliáveis.	
8. FERRAMENTAS DA AVALIACIÓN		
8.1 Avaliación ordinaria		
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Realización das prácticas pertinentes así como das memorias correspondentes a cada unha delas	T1, T2, T3, T6, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	80%
Asistencia regular á clase, puntualidade, participación, interese...	T7, T13	20%
Nota: o 10% de faltas de asistencia a clase suporá a perda da avaliación continua.		

As partes específicas de cada práctica así como a súa porcentaxe sobre a puntuación final son as seguintes:

Primeira práctica: Análise técnico para xerar unha ambientación determinada. Práctica conxunta.

- Parte práctica: Partindo dunha imaxe aportada pola profesora, executarase no teatro o esquema de iluminación de dita imaxe. O día da práctica os/as alumnos/as deberán traer a clase os elementos escenográficos precisos así como un plano de luces inicial en CAD y formato mínimo A4; este será individual e se porá en común co resto de compañeiros/as. Se lle entregará á profesora tanto este plano coma outro coas variacións finais.
- Ponderación: 20% + 10% da nota de prácticas.*

* Nota: a montaxe de cada proposta realizarase da xeito colectivo; cada alumno/a ten que participar activamente no mesmo, valorándose o nivel de implicación e resolución das montaxes alleas co 10% da nota asignada na ponderación.

Segunda práctica: Achegamento á definición estética, composición do escenario, modelado de corpos e obxectos.

- Parte práctica: Partindo dun fragmento dun texto acordado entre o/a alumno/a e a profesora, executarase no escenario a iluminación pensada para dito fragmento, na que deberá haber ao menos cinco cambios de iluminación levados a cabo na mesa de luces polo/a alumno/a que expoña a súa práctica mentres o resto colabora no escenario. O día da práctica o/a alumno/a deberá levar os elementos escenográficos e/o vestuario preciso así como unha copia do plano de luces inicial para cada un/unha dos/as compañeiros/as e para a profesora.
- Parte teórica: nela aplicaranse os coñecementos acadados nos contidos desta guía docente. Constará dunha pequena memoria cuxas partes serán as seguintes:

1. Referentes visuais, o por que da estética elixida, a súa relación co texto.
2. Story board en pranta cos cambios e explicación do deseño de iluminación realizado.
3. Explicación do por que da elección dos obxectos e/o vestuario elixidos (relacionando as súas características coa luz).
4. Relación entre os obxectos, a luz e a composición do espazo.
5. Plano de luces inicial e plano coas modificacións feitas trala práctica. Formato A3 e en CAD.
6. Dificultades atopadas e reflexión persoal sobre o traballo.

- Ponderación: 60% + 10% da nota de prácticas*
- *Nota: A montaxe de cada proposta farase de xeito colectivo; cada alumno/a terá que participar activamente no mesmo, valorándose o nivel de implicación e resolución nas montaxes alleas co 10% da nota asignada na ponderación.
- *Nota 2: do 60% da nota, o 40% corresponderá á parte práctica e o 20% ao traballo teórico.

Nota 1: Para aprobar a materia todas as partes prácticas deberán ser superadas.

Nota 2: As memorias das prácticas poderán ser axustadas en caso necesario para concretar determinados aspectos se houbera lugar a iso, segundo as características individuais de cada proposta, no caso de seren considerado recomendable pola profesora.

Nota 3: Recomendase a asistencia a titoría.

8.2. Avaliación extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Exercicio baseado na práctica 1: a profesora propondrá unha imaxe da que o/a alumno/a deberá extraer o esquema de iluminación, así como executalo.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	35%

Realización dunha práctica e un traballo escrito que conste das mesmas partes ca práctica 2.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	65%
--	--	-----

Nota 1: O/a alumno/a que se atope nesta situación deberá poñerse en contacto coa profesora con tempo de antelación dabondo antes das datas da avaliación.

Nota 2: Para superar a materia deberán ser aprobados todos os exercicios.

Nota 3: A profesora deberá poder revisar o traballo antes da entrega ao menos en dúas ocasións.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

8.3 Avaliación específica para alumnado sen avaliación continua / ordinaria / extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Exercicio baseado na práctica 1: a profesora propondrá unha imaxe da que o/a alumno/a deberá extraer o esquema de iluminación, así como executalo.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	35%
Realización dunha práctica e un traballo escrito que conste das mesmas partes ca práctica 2.	T1, T2, T3, T6, T7, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5	65%

Nota 1: O/a alumno/a que se atope nesta situación deberá poñerse en contacto coa profesora ao menos dous meses antes das datas da avaliación.

Nota 2: Para superar a materia deberán ser aprobados todos os exercicios.

Nota 3: A profesora deberá poder revisar o traballo antes da entrega final ao menos en dúas ocasións.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

9. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E OUTROS RECURSOS

Referencias básicas

APPIA, ADOLPHE (2000): *La música y la puesta en escena*. Asociación de Directores de Escena, Madrid.

ARNHEIM, R (2002): *Arte y percepción visual*, Alianza Editorial, Madrid

(1998): *El pensamiento visual*, Ediciones Paidós Iberica, S.A, Barcelona

DONDIS, Donis A. (2002): *La sintaxis de la imagen*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona

DREYER, KEVIN (2020): *Dance and light. The partnership between choreography and lighting design*. Ed. Routledge. Nueva York.

GRAHAM, KATHERINE JOY (2018): *Scenographic Light: Towards an Understanding of Expressive Light in Performance. PhD thesis, University of Leeds*.

SÁNCHEZ, JOSÉ ANTONIO (2005): *Dramaturgias de la imagen*. Universidad de Castilla la Mancha.

SIRLIN, ELI (2006): *La luz en el teatro. Manual de iluminación*. Inteatro, Instituto Nacional del Teatro.

Referencias complementarias

- CHAVARRÍA, JAVIER (2002): *Artistas de lo inmaterial*. Ed. Nerea. Hondarribia.
- FISCHER, JOACHIM (2009): *Light*. Ed. H.F. Ullmann. Architecture Compact.
- HELLER, EVA (2004): *Psicología del color. Cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón*. Ed. Gustavo Gili, Barcelona.
- KALTENBACH, FRANK (2007): *Materiales translúcidos. Vidrio. Plástico. Metal*. Ed. Gustavo Gili. Detail Praxis. Barcelona.
- KELLER, MAX (1999): *Light fantastic (Licht fantastic)*, PRESTEL, München
- KUEPPERS, Harald (1985): *Fundamentos de la teoría de los colores*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona
- MAAK, TIM HENRIK y PAWLIK, KAY (2011): *Un discurso de la luz*. Ed. Erco. Alemania.
- MC CANDLESS, STANLEY (1958): *A Method of Lighting the Stage*. Ed: Theatre Arts Books. New York.
- MOREY, MIGUEL y PARDO, CARMEN (2003): *Robert Wilson*. Ed. Polígrafa. Barcelona.
- PARE, RICHARD (2003): *Tadao Ando: los colores de la luz*. Phaidon Press Limited. Londres.
- PLUMMER, HENRY (2009): *La arquitectura de la luz natural*. Ed. Blume. Barcelona.
- SVOBODA, JOSEF (1993): *The Secreto of Theatrical Space*. Ed. Applause Theater Books Publisher. New York.
- TORNQUIST, JORRIT: (2008): *Color y luz, Teoría y Práctica*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.
- TURRELL, JAMES (2006): *A life in light*. Louise T. Blouin Institute.
- VV.AA. (2007): *Arquitectura efímera*. IJB Ediciones. Barcelona.
- VV.AA. (2009): *By Night: Arquitectura y luz*. Editorial Reditar. Barcelona.
- VV.AA. (2004): *James Turrell*. Generalitat Valenciana.
- WILSON, ROBERT (2001): *Composición, luz y color en el teatro*. Ed. Lunweg. Barcelona.
- WONG, WUCIUS (1992): *Principios del diseño en color*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.

10. OBSERVACIONES / RECOMENDACIONES

- Para unha realización segura das prácticas no teatro, será preciso asistir a clase cun calzado axeitado con sola de goma. Non se poderá asistir a clase con sandalias ou calzado similar nin con tacóns.
- Está prohibido acudir a clase tendo consumido alcohol ou calquera tipo de sustancias estupefacientes.
- Atención á diversidade: ao tratarse dunha materia cunha gran carga práctica, valorarase cada posible situación de xeito particular para garantir unha resposta ás necesidades temporais ou permanentes de todo o alumnado.
- Esta disciplina precisa desenvolver as súas prácticas na Sala Pedra Seixa.

MEDIDAS EXCEPCIONAIS PLANIFICADAS

Ante a incerta e imprevisible evolución da alerta sanitaria provocada pola COVID- 19, a ESAD de Galicia establece unha planificación extraordinaria que se **ACTIVARÁ NO MOMENTO EN QUE A ADMINISTRACIÓN EDUCATIVA O DETERMINE**, atendendo a criterios de seguridade, saúde e responsabilidade, e garantindo a docencia nun escenario non presencial ou non totalmente presencial. Estas medidas planificadas garanten, no momento que sexa preceptivo, o desenvolvemento da docencia dun xeito áxil e eficaz ao ser coñecido de antemán (ou cunha ampla antelación) polo alumnado e o profesorado a través da presente programación docente. No suposto de que se produza unha emerxencia, a presente programación non sufrirá máis modificación que a derivada da necesidade de articular unha avaliación non presencial, para o que se establecerán as adaptacións necesarias nas actividades e ferramentas de avaliación, en relación coas competencias que se indican e coa ponderación que se sinala.

Para o caso da avaliación non presencial de toda a disciplina, as ferramentas e actividades de avaliación serían as que seguen:

FERRAMENTA 1: Dependendo do número de prácticas desenvolvidas ata a data na que a docencia deixara de ser presencial, valoraríase a posibilidade de adiantar contidos das disciplinas de Iluminación IV e Obradoiro I para comezar a manexar un software de iluminación que permita a simulación da mesma.

ACTIVIDADE 1: Realización dun traballo escrito individual que avance paulatinamente no que se reflectirá que o/a alumno/a é quen de aplicar o aprendido. As partes fundamentais deste traballo descríbense na segunda práctica do apartado 8 desta programación docente. Competencias: T1, T2, T3, T6, T8, T13, X1, X3, X5, X6, EE1, EE2, EE5. Ponderación: 100%.

No caso de que o tránsito se produza iniciado xa o curso escolar, o profesorado combinará a avaliación do traballo presencial do alumnado coa avaliación do traballo non presencial, determinando as ferramentas (presenciais e non presenciais) a utilizar e a ponderación das mesmas.

As prácticas farianse no momento no que se puidera acceder ao centro.

AS PRESENTES MEDIDAS PODERÁN SER OBXECTO DE MODIFICACIÓN EN FUNCIÓN DAS DIRECTRICES OU INTRUCIÓNS QUE POIDA FACER PÚBLICAS A ADMINISTRACIÓN EDUCATIVA, QUE SE COMUNICARÁN EN TEMPO E FORMA AO ALUMNADO POLAS CANLES HABITUAIS (PÁXINA WEB E CORREO ELECTRÓNICO).

